

УДК 336.74

Береславська О. І.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної служби України, Київ, Україна, bereslav@bigmir.net

НАЦІОНАЛЬНІ ГРОШІ ТА КРИПТОВАЛЮТА: МОЖЛИВОСТІ СПІВІСНУВАННЯ

Olena Bereslavska

Dr. Sc. (Economics), Professor, University of the State Fiscal Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine, bereslav@bigmir.net

NATIONAL MONEY AND CRYPTOCURRENCY: POSSIBILITIES OF DEPENDENCE

JEL classification: F33, F65.

Береславская О. И.

доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой банковского дела и финансового
мониторинга Университета государственной фискальной службы Украины, Киев, Украина

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ДЕНЬГИ И КРИПТОВАЛЮТА: ВОЗМОЖНОСТИ СОСУЩЕСТВОВАНИЯ

В епоху стрімкого розвитку інноваційних фінансових інструментів та інформаційних технологій особливої популярності набувають електронні гроші. Цьому сприяють такі чинники, як зручність оплати товарів у інтернет-магазинах, висока швидкість проведення транзакцій та їх здешевлення, використання сучасних технологій для забезпечення угод. Однією з найперспективніших форм електронних грошей, котрі істотно відрізняються за джерелом емісії, купюрністю знаків і способами обігу й розрахунків, є криптовалюта. Активізація операцій із її різними видами в країнах світу обумовлює потребу в дослідженні питань, пов'язаних зі з'ясуванням впливу обігу цієї валюти на грошові національні системи та пошуком можливостей їх співіснування.

На думку багатьох іноземних експертів і аналітиків фінансових ринків, криптовалюта – золото майбутнього. При цьому єдиних підходів до розуміння того, що вона собою являє, немає, оскільки її практичне використання в біржовій і позабіржовій торгівлі та приватних розрахунках істотно випереджає появу ґрунтовних досліджень щодо природи й економічного змісту цього явища. Тому фахівці та експерти в різних країнах трактують термін "криптовалюта" неоднаково. Зокрема, в Німеччині біткоїни (один із найпопулярніших на сьогодні видів криптовалюти) вважаються приватними грошима (розрахунковою одиницею). Продаж біткоїнів обкладається ПДВ, а будь-який прибуток від операцій із ними – прибутковим податком. У Норвегії криптовалюта визнана біржовим активом, що обкладається податком на приріст капіталу, у Швейцарії – іноземною валютою, а в Ізраїлі – товаром, за котрий необхідно сплачувати податок [1]. При цьому регулятивні органи цілого ряду інших країн ще не визначилися, що розуміти під криптовалютою

© Береславська О. І., 2017

та чи дозволяти легально проводити операції з нею на своїй території. Зазначене стосується й України.

Більшість фахівців, що досліджують це явище, вважають криптовалюту різновидом цифрових грошей, захищених криптографічним кодом від підробки, котра не має єдиного місця зберігання, але при цьому може використовуватись як засіб платежу. Кожен бажаючий має можливість самостійно добувати (майнити) та зберігати електронні цифрові гроші на своєму комп'ютері – потрібне лише відповідне програмне забезпечення. Тобто на думку більшості, криптовалюта – це гроші. Можна погодитися з таким підходом, якщо розглядати її з точки зору функціонального призначення. Наразі криптовалюта в країнах світу, котрі законодавчо визначилися з її статусом (Німеччині, Японії, Люксембурзі, Болгарії та ін.), виконує функції засобу платежу в приватних розрахунках, обігу, нагромадження (про це свідчить інформація про утримувачів різних криптовалют у своїх електронних гаманцях). Стосовно функції мірила цінності слід зазначити, що вона реалізується через котирування цих валют, особливо біткоїна, до долара США.

Відомо, що криптовалюта, особливо біткоїн, набула популярності після світової кризи 2008–2009 рр., яка негативно позначилася на ліквідності фінансових ринків. Пошук нових прибуткових і ліквідних інноваційних фінансових інструментів сприяв створенню спеціальних програм, котрі могли генерувати криптовалюту в її різних видах. Ще однією причиною стрімкого зростання попиту на криптовалюту стало бажання створити незалежну від держави систему обміну цифровими грошами. І вона справді була такою в усіх країнах світу, поки біткоїн не став надзвичайно затребуваним, а його вартість у доларах не перевищила позначку 7 тис. дол. США.

Особливостями випуску й обігу криптовалюти, зокрема біткоїна, є:

- децентралізація емісії за допомогою спеціальної програми;
- відсутність купюрності грошових знаків, які для фіатних (звичайних) грошей присвоює держава;
- специфічне регулювання, коли регулятором створеної системи виступає не певний суб'єкт, а тільки алгоритм, закладений у програму, функція котрого полягає в забезпеченні безперебійної роботи цієї системи;
- унеможливлення втручання в рахунки клієнта (замороження тощо) та скасування помилкового платежу.

Головною особливістю криптовалюти, в тому числі біткоїна, є те, що вона не прив'язана до жодної зі світових валют, її цінність (ціна) визначається виключно попитом і пропозицією, а від знецінення рятує закладене алгоритмом обмеження пропозиції. Так, для біткоїна пропозиція становить близько 21 млн, за різними оцінками на сьогодні “вироблено” вже 14,2 млн.

Більшість країн світу законодавчо вже сформулювали своє ставлення до обігу криптовалют у національній економіці. Україна поки що в процесі. У Верховній Раді перебуває три законопроекти щодо стимулювання ринку криптовалют та їхніх похідних: № 7183 від 06.10.2017, № 7183-1 від 10.10.2017 і № 7246 від 30.10.2017, але жоден із них поки не прийнятий.

Так, у законопроекті № 7183-1 пропонується визнати криптовалюту фінансовим активом. На наш погляд, такий підхід є дискусійним, оскільки, як

уже зазначалося, криптовалюта та її найпопулярніші види, зокрема біткоїн, наразі виконує функцію грошей.

Перш ніж ухвалити будь-який закон щодо обігу криптовалюти в Україні, необхідно визначитися з її статусом. На нашу думку, криптовалюти потрібно надати статус іноземної валюти, як це зробила Швейцарія. В такому разі замість того, щоб готувати окремий закон про стимулювання ринку криптовалюти та її похідних, потрібно буде лише внести додаткові зміни до чинного Закону України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” й до проекту закону “Про валюту”, розробленого Національним банком України. Крім цього, необхідно створити біржовий ринок, котрий у світі вважається найбільш прозорим, де укладатимуться операції з купівлі-продажу криптовалют. Зазначене дасть можливість легалізувати операції з криптовалютою та сформувати відповідну систему обліку за обігом її конкретних видів, виходячи з характеру й кількості учасників цих операцій. Досвід функціонування таких бірж уже є. Зокрема, у США працює Coinbase, у Китаї – BTCCChina Exchange. В інших країнах теж функціонують приватні електронні криптовалютні біржі.

Стосовно курсу обміну національної валюти на криптовалюту, в тому числі біткоїн, варто зауважити, що він повинен розраховуватися відповідно до попиту й пропозиції на криптовалюту, її відношення долара США та як крос-курс двох валют.

Зрозуміло, що подібний підхід і пропозиції є дискусійними, оскільки на шляху до їх реалізації потрібно вирішити низку питань, не всі з яких належать до компетенції України, та подолати певні упередження й стереотипи, що існують у суспільстві.

Передусім криптовалюти, котра вже надзвичайно популярна, необхідно присвоїти код. Подібними питаннями займається Міжнародна організація зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO). Проте вона ще не визначилася з цього питання, на наш погляд, тому, що криптовалюта не належить жодній країні світу.

Також обіг криптовалюти створює загрози для національної економіки, а саме для:

- наповнення бюджету. Криптовалюта поки що не може наповнювати казну держави, оскільки комісія за трансакції не надходить до банків, а умови оподаткування операцій із криптовалютними капіталами в багатьох країнах тільки-но розробляються;

- регулювання грошової пропозиції. Анонімність криптовалютних угод дає можливість громадянам або приватним фірмам уникати контролю цих операцій;

- зростання числа операцій, спрямованих на легалізацію незаконно отриманих грошей. З огляду на відсутність державного контролю над обігом криптовалюти й анонімність операцій, терористичні організації та інші суб'єкти, які нелегально заробили кошти, нерідко використовують криптовалюту для відмивання брудних грошей. До речі, Китай саме з цієї причини призупинив діяльність криптовалютної біржі та заборонив використовувати криптовалюту в розрахунках.

Незважаючи на загрози, необхідно негайно вжити заходів (і законодавчих, і регуляторних). Обіг криптовалюти й розрахунки нею – реальність. Якщо зволікати з прийняттям відповідних рішень і заходів, вітчизняна грошова система може стикнутися з явищем, подібним до доларизації, й тоді буде важко легалізувати операції з криптовалютою.

Певний досвід легалізації обігу криптовалюти вже є. Так, згідно з рішенням Сенату США, якщо користувач створює конвертовану валюту виключно для приватних цілей, він не підпадає під визначення відправника грошей, сформульоване в Законі про банківську таємницю. Такі користувачі не будуть зобов’язані отримувати ліцензію та підпорядковуватися законодавству про боротьбу з відмиванням грошей. Водночас компанії, що використовують біткоїни, підпадатимуть під назване законодавство. Таким чином, американське казначейство не перевірятиме компаній-інвесторів, котрі використовують криптовалюту для приватних цілей. У цьому контексті цікавим є досвід Люксембургу. Фінансовий регулятор країни вважає цифрові валюти грошима, оскільки вони приймаються до оплати багатьма компаніями й домогосподарствами. Тому регулятор пропонує свою допомогу біткоїн-компаніям, які мають намір працювати в цій країні, а також обіцяють індивідуальний підхід при прийнятті регуляторних рішень. Єдиною умовою роботи таких компаній є надання докладного опису свого бізнесу [2].

На підставі викладеного доходимо таких висновків. На світових фінансових ринках особливої популярності набули операції з криптовалютою, особливо з таким її видом, як біткоїн. На сьогодні більшість країн світу опинилася перед необхідністю вирішення низки питань, а саме:

- визначення статусу криптовалюти;
- розроблення законодавства щодо її обігу в національній економіці;
- оподаткування операцій із криптовалютою;
- співіснування з нею національної грошової одиниці.

Багато країн уже вирішили зазначені питання, тимчасом як Україна тільки починає це робити. Визначення статусу криптовалюти регуляторними органами прискорить розв’язання всіх інших проблем.

Список використаних джерел

1. Отношение стран к криптовалюте. *FinForum*. URL: <https://finforum.net/threads/otnoshenie-raznyx-stran-mira-k-kriptoaljute.7908/>.
2. Легенды и мифы биткоина: стоит ли официально признавать криптовалюты. URL: https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201708310837-isz9.htm.

References

1. Otnoshenie stran k kriptoalyute [The ratio of countries to the cryptocurrency]. (n. d.). *FinForum*. Retrieved from <https://finforum.net/threads/otnoshenie-raznyx-stran-mira-k-kriptoaljute.7908/> [in Russian].
2. Legendy` i mify` bitkoina: stoit li oficial`no priznavat` kriptoalyuty` [Legends and myths of bitcoin: is it worth officially recognizing cryptocurrencies]. (2017, August 31). Retrieved from https://tvzvezda.ru/news/vstrane_i_mire/content/201708310837-isz9.htm [in Russian].